

<https://doi.org/10.36719/2706-6185/42/125-129>

Lalə Ümüdoğa-Tahirova

Bakı Biznes Universiteti

magistrant

laleumudova03@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0006-6269-1822>

Paşa Bankda qiymətli kağızlarla əməliyyatların investisiya təhlili

Xülasə

Paşa Bankın qiymətli kağızlarla əməliyyatları, xüsusilə korporativ istiqrazlar və səhm qiymətli kağızları sahəsində daha geniş iqtisadi məqsədləri dəstəkləmək üçün maliyyə alətlərindən istifadəyə dair möhkəm öhdəlik nümayiş etdirir. Bank kapital bazarı əməliyyatlarında fəal iştirak edərək, müxtəlif sektorların artım potensialından kapitallaşdırmaq üçün strateji mövqə tutmuşdur. Müəyyən borc qiymətli kağızlarından uzaqlaşma həm də Paşa Bankın dəyişən iqtisadi mühitə və bank sektorunun dinamikasına uyğunlaşdığı üçün kapitalın daha gəlirli və strateji əhəmiyyətli investisiyalara yenidən bölüşdürülməsini göstərir.

Açar sözlər: bank, maliyyə xidməti, emissiya, risk

Lala Umudova-Tahirova

Baku Business University

Master student

laleumudova03@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0006-6269-1822>

Investment Analysis of Transactions With Securities in Pasha Bank

Abstract

Pasha Bank's securities operations demonstrate a strong commitment to using financial instruments to support broader economic objectives, particularly in the area of corporate bonds and equity securities. The bank has taken a strategic position to capitalize on the growth potential of various sectors by actively participating in capital market operations. The move away from certain debt securities also represents a reallocation of capital to more profitable and strategically important investments as Pasha Bank adapts to the changing economic environment and banking sector dynamics.

Keywords: bank, financial service, emission, risk

Giriş

Paşa Bank-ın qiymətli kağızlarla əməliyyatları, xüsusilə korporativ istiqrazlar və səhm qiymətli kağızları sahəsində daha geniş iqtisadi məqsədləri dəstəkləmək üçün maliyyə alətlərindən istifadəyə dair möhkəm öhdəlik nümayiş etdirir.

Tədqiqat

Bank kapital bazarı əməliyyatlarında fəal iştirak edərək, müxtəlif sektorların artım potensialından kapitallaşdırmaq üçün strateji mövqə tutmuşdur. Bu əməliyyatlar təkə likvidliyi gücləndirmir, həm də Azərbaycanın uzunmüddətli iqtisadi sabitliyi üçün vacib olan iqtisadi diversifikasiyanı asanlaşdırır (Berseneva, 2018):

1. Diversifikasiya və böyümə strategiyası. Paşa Bank kənd təsərrüfatı və nəqliyyat kimi əsas qeyri-neft sektorlarını dəstəkləyən müxtəlif portfeli daxil etmək üçün qiymətli kağızlarla əməliyyatlarını fəal şəkildə genişləndirmişdir. Bu diversifikasiya strategiyası ikinci dərəcəli sektorların artımını gücləndirməklə ölkənin neft gəlirlərindən iqtisadi asılılığını azaltmaq üçün daha geniş

səylərin bir hissəsidir. Bankın müxtəlif qiymətli kağızlar vasitəsilə bu sektorlara sərmayə qoyması iqtisadiyyatda dövriyyə kapitalına kömək edir, bununla da artımı və məşğulluğu stimullaşdırır.

2. Risklərin idarə edilməsi və hedcinq. Bank qiymətli kağızlarla əməliyyatlardan təkcə investisiya vasitəsi kimi deyil, həm də risklərin idarə edilməsi aləti kimi istifadə edir. Paşa Bank törəmə alətlər və digər qiymətli kağızlar vasitəsilə müxtəlif hedcinq fəaliyyətləri ilə məşğul olmaqla valyuta dəyişmələri, faiz dərəcələri və digər bazar dəyişənləri ilə bağlı riskləri azaldır. Bu yanaşma bankın sabit maliyyə profilinə malik olmasını təmin edir, eyni zamanda öz investisiyalarını və müştərilərinin investisiyalarını potensial bazar tənəzzüllərindən qoruyur.

3. Texnoloji inteqrasiya. Paşa Bank qiymətli kağızlarla əməliyyatlarını idarə etmək üçün qabaqcıl texnoloji platformaları inteqrasiya etmişdir ki, bu da onun ticarət və investisiya fəaliyyətinin səmərəliliyini və dəqiqliyini artırır. Ticarət platformalarında texnologiyanın istifadəsi banka əməliyyatları tez və səmərəli şəkildə həyata keçirməyə imkan verir, onu sürətlə inkişaf edən maliyyə bazarlarında rəqabət üstünlüyü ilə təmin edir.

4. Davamlılıq və korporativ idarəetmə. Paşa Bank qiymətli kağızlarla əməliyyatlarda ciddi davamlılıq və məsuliyyətli investisiya prinsiplərinə riayət edir. Bu, onun təkcə maliyyə baxımından deyil, həm də ekoloji və sosial cəhətdən məsuliyyət daşıyan qiymətli kağızlar seçimində özünü göstərir. Bundan əlavə, bankın korporativ idarəetməyə güclü diqqəti onun bütün əməliyyatlarında şəffaflığı və etik təcrübəni təmin edir, investorlar arasında inam və inamı gücləndirir.

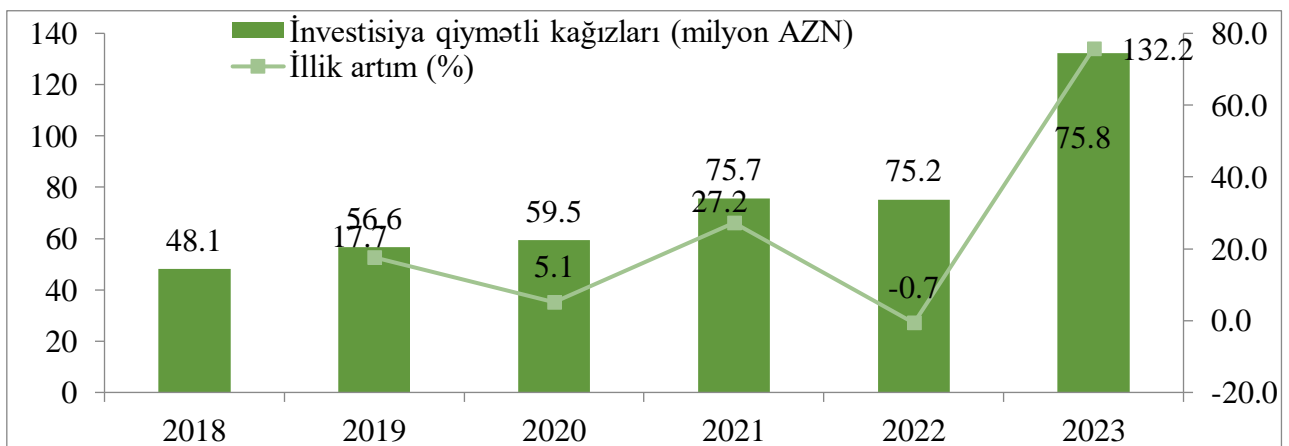
5. Beynəlxalq genişlənmə və əməkdaşlıq. Paşa Bank-ın qiymətli kağızlar üzrə əməliyyatları beynəlxalq maliyyə institutları və bazarlarla əməkdaşlıq yolu ilə milli sərhədləri də aşır. Bu beynəlxalq perspektiv yalnız bankın investisiya portfelinə diversifikasiya etmir, həm də müştərilərinə qlobal kapital bazarlarına çıxış imkanı verir, investisiyalardan daha yüksək gəlir əldə etmək potensialını artırır.

6. Normativ uyğunluq və reytinglər. Beynəlxalq maliyyə standartlarına uyğunluq və kredit agentliklərinin müsbət reytingləri Paşa Bankın kapital bazarlarında nüfuzunu artırır, daha çox investor cəlb edir və qiymətli kağızlarla əməliyyatlar vasitəsilə daha geniş iqtisadi təsirləri asanlaşdırır (Məmmədova, 2021).

Bu strateji təşəbbüslər, şaxələndirilmiş, yaxşı idarə olunan qiymətli kağızlar əməliyyatları vasitəsilə iqtisadi artım və sabitliyin dəstəklənməsinə sadıq olan maliyyə bazarlarında dinamik oyunçu kimi Paşa Bankın rolunu vurğulayır. Bankın yanaşması təkcə onun maliyyə vəziyyətini gücləndirmir, həm də Azərbaycanın daha geniş iqtisadi məqsədlərinə əhəmiyyətli dərəcədə töhfə verir və onu regionun maliyyə mənzərəsində əsas quruma çevirir (Məmmədova, 2022).

Qrafik 1.1.

Paşa Bankın investisiya qiymətli kağızlarından faiz gəliri

Mənbə: Qrafik əsasında müəllif tərəfindən qurulub.

Qrafik 1.1-dən görüldüyü kimi, Paşa Bankın investisiya qiymətli kağızlarından faiz gəlirinin ümumi həcmi 2023-cü ildə ötən illə müqayisədə 75,8 %-lik rekord artım tendensiyası göstərərək

132,2 milyon AZN təşkil etmişdir. Bu əhəmiyyətli artım Paşa Bankın investisiya portfelinin şaxələndirilməsinə və daha geniş investor bazasını daha yaxşı təmin etmək üçün maliyyə məhsullarının təkmilləşdirilməsinə, bununla da artan kapital daxilolmalarının təmin edilməsinə və bankın maliyyə sabitliyinin möhkəmləndirilməsinə yönəlmiş strateji diqqətini əks etdirir. Bu strategiya “Paşa Bank”ın inkişaf etməkdə olan bazar tendensiyalarından və imkanlarından yararlanmaq, bankı regional maliyyə bazarlarında əsas oyunçu kimi yerləşdirmək öhdəliyini ifadə edir (Abbasov & Ibrahimov, 2020).

Ümumilikdə, Paşa Bankın **investisiya qiymətli kağızları** məhz aşağıdakı kateqoriyalara bölünür:

1. DÜGƏD (Digər Ümumi Gəlir Vasitəsilə Ədalətli Dəyərlə) ilə borc qiymətli kağızları;
2. DÜGƏD ilə kapital qiymətli kağızları;
3. MZƏD (Mənfəət və ya Zərərdə Ədalətli Dəyərlə) ilə pay qiymətli kağızları;
4. Amortizasiya hesablanmış dəyərlə borc qiymətli kağızları (AHDBQK).

DÜGƏD ilə borc qiymətli kağızları da özlüyündə məhz aşağıdakı kateqoriyalarda qruplaşdırılır (Antonakakis et al., 2020):

1. Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı (ARMB) tərəfindən buraxılmış notlar;
2. Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyinin (ARMN) istiqrazları;
3. Azərbaycan İpoteka Fondunun istiqrazları;
4. Korporativ istiqrazlar;
5. Digər xarici dövlətlərin istiqrazları;
6. Maliyyə təşkilatlarının istiqrazları;
7. Depozit sertifikatı;
8. ABŞ-nin xəzinə çekləri.

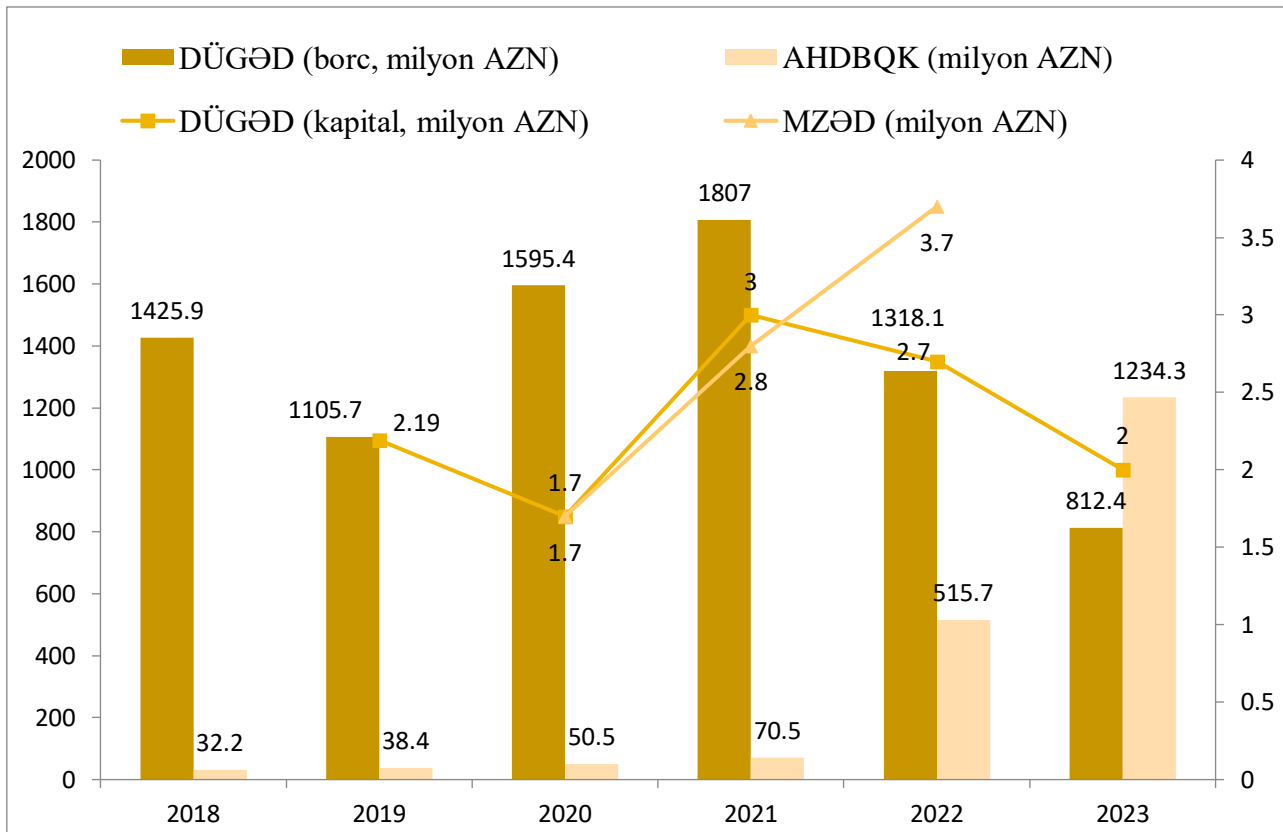
DÜGƏD ilə kapital qiymətli kağızları özlüyündə **korporativ səhmləri** əhatə edir. **MZƏD ilə pay qiymətli kağızları** isə **müştərək fond**da **iştirak sertifikatlarını** əhatə edir. **Amortizasiya hesablanmış dəyərlə borc qiymətli kağızları (AHDBQK)** aşağıdakılara klassifikasiya edilir (Pasha Bank Grew 61 percent in 2023):

1. ARMB tərəfindən buraxılmış notlar;
2. ARMN istiqrazları;
3. Korporativ istiqrazlar;
4. Digər xarici dövlətlərin istiqrazları;
5. Maliyyə təşkilatlarının istiqrazları;
6. ABŞ-nin xəzinə çekləri.

Müəyyən borc qiymətli kağızlarından uzaqlaşma həm də Paşa Bankın dəyişən iqtisadi mühitə və bank sektorunun dinamikasına uyğunlaşdığı üçün kapitalın daha gəlirli və strateji əhəmiyyətli investisiyalara yenidən bölüşdürülməsini göstərir (Ayupov, Ivanov, & Beloborodova, 2013).

Qrafik 1.2.

Paşa Bankın investisiya qiymətli kağızları üzrə ümumi dəyər göstəriciləri

Mənbə: Qrafik əsasında müəllif tərəfindən qurulub.

Qrafik 1.2-dən görüldüyü kimi, borc üzrə DÜGƏD (borc) 2018-2023-cü illər üzrə dalğalanma tendensiyası göstərsə də, ümumilikdə azalmışdır. 2018-lə müqayisədə 2023-cü ildə bu göstərici 43 %, 2022 ilə müqayisədə isə 38,3 % azalma tendensiyası əks etdirmişdir. AHDBQK göstəricisi isə müvafiq dövrlərin müqayisəsində maksimal artım tendensiyası göstərmişdir. 2022 ilə müqayisədə göstərici 2023-cü ildə 2,39 dəfə, 2018-lə müqayisədə isə 38,3 dəfə yüksəlmişdir. 2018-ci ildən 2023-cü ilə qədər DÜGƏD çərçivəsində borc qiymətli kağızlarının dəyərində müşahidə olunan azalma bir neçə faktorla əlaqələndirilə bilər. Bunlara qiymətli kağızların ədalətli dəyərində təsir edən bazar faiz dərəcələrindəki dəyişikliklər və bazar şəraiti və risk qiymətləndirmələri inkişaf etdikcə bankın investisiya portfelində daha likvid və yüksək gəlirli aktivlərə üstünlük verən strateji dəyişikliklər daxildir ("PAŞA Yatırım Bankası" A.Ş. (PAŞA Bank Türkiyə), 25 dekabr 1987-ci ildə Yatırım Bank A.Ş adı ilə İstanbulda yaradılıb).

Nəticə

Əksinə, amortizasiya olunmuş borc qiymətli kağızları kateqoriyasındakı nəzərəcarpacaq artım maliyyə sabitliyini gücləndirə və sabit gəlir axını təmin edə bilən zamanla proqnozlaşdırıla bilən gəlirlər gətirən investisiyalara strateji diqqəti vurğulayır.

Xüsusilə 2022-ci ildən 2023-cü ilə qədər bu əhəmiyyətli artım, ehtiyatlı risklərin idarə edilməsi strategiyasını və uzunmüddətli maliyyə sağlamlığına diqqəti əks etdirən, bazar dəyişkənliyinə daha az həssas olan qiymətli kağızlara investisiyalarını gücləndirmək üçün Paşa Bankın hədəflənmiş yanaşmasını vurğulayır.

Ədəbiyyat

1. Məmmədova, N. A. (2021). Azərbaycanca qiymətli kağızlar bazarı və onun inkişaf perspektivləri. *Audit*, 4(34), 35-46.
2. Məmmədova, N. A. (2022). Kommersiya banklarında qiymətli kağızlarla bağlı aktiv və passiv əməliyyatların uçotunun müasir vəziyyətinin təhlili və qiymətləndirilməsi. *Audit*, 2(36), 11-23.
3. Abbasov, A., & İbrahimov, V. (2020). The impact of digital technologies on the securities market and future effects. *Economic and Social Development: Book of Proceedings*, 4, 228-233.
4. “PAŞA Yatırım Bankası” A.Ş. (PAŞA Bank Türkiyə) 25 dekabr 1987-ci ildə Yatırım Bank A.Ş adı ilə İstanbulda yaradılıb. <https://pasha-holding.az/az/banking/pasha-yatirim-bankasi/>
5. Antonakakis, N., Cunado, J., Filis, G., Gabauer, D., & de Gracia, F. P. (2020). Oil and asset classes implied volatilities: Investment strategies and hedging effectiveness. *Energy Economics*, 91, 1-27.
6. Ayupov, A. A., Ivanov, M. Ye., & Beloborodova, M. A. (2013). Rynok tsennykh bumag: uchebnoye posobiye. *Scientific magazine Kontsep.*, 273.
7. Berseneva, G. A. (2018). Operatsii kommercheskikh bankov s tsennymi bumagami. In *Innovatsionnoye razvitiye sovremennoy nauki: problemy, zakonomernosti, perspektivy*, 22-25.
8. *Pasha Bank Grew 61 percent in 2023*. <https://www.pashabank.com.tr/en/news/detail/PASHA-BANK-GREW-61-PERCENT-IN-2023/221/5474/0>

Daxil oldu: 21.09.2024

Baxışa göndərildi: 01.10.2024

Təsdiq edildi: 10.12.2024

Çap olundu: 30.12.2024